

КИТАЙСЬКИЙ ГЕГЕМОНІЗМ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ: ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Кальченко Т.В.
д.е.н, професор кафедри
міжнародного менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Анотація. Розглянуто і проаналізовано потенціал формування і реалізації китайської стратегії економічного глобалізму.

Ключові слова: гегемонізм, економічний розвиток, валютна експансія

Аннотация. Рассмотрен и проанализирован потенциал формирования и реализации китайской стратегии экономического глобализма.

Ключевые слова: гегемонизм, экономическое развитие, валютная экспансия

Annotation. The potential of the elaboration and implementation of Chinese strategy of economic globalism was considered and analyzed.

Key words: hegemony, economic development, currency expansion

Постановка проблеми. Не зважаючи на відсутність чітко сформованих і інформаційно підтриманих ідеологічних засад розвитку Китайського проекту глобалізму, Китайська економічна експансія стає все більш наочною, особливо на світових фінансових ринках, де КНР вдається суттєво посунути США та решту країн – ключових гравців на цьому сегменті глобальної системи. Тому край актуальним на сьогодні проаналізувати масштаби і можливості китайського гегемонізму на світовій геоекономічній арені і визначити перспективні сценарії реалізації такої стратегії конкурентного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Проблематиці дослідження потенціалу Китаю та його ролі на глобальних ринках приділяється значна увага багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема З.Бжезинського, А.Тоффлера, С.Хантінгтона, В. Іноземцева, Е. Кочетова, А. Панаріна, В.Пантіна, Ю. Шишкова, Ю.Яковця та інших.

Мета і методика дослідження. Метою є дослідження закономірностей формування та наслідків реалізації геоекономічних інтересів Китаю в процесі становлення нової регуляторної парадигми глобального розвитку. Використовуються як загальнонаукові, так і методи аналізу та синтезу, наукової абстракції.

Результати досліджень. На поточний момент обсяг викупленої КНР держборгу США досяг рекордного розміру і становить 1 трильйон 239 млрд доларів (див.табл.1.1). Таким чином, Пекін інвестував в боргові розписки США більше третини своїх валютних резервів, які оцінюються в 3,82 трильйона доларів. Китайські інвестиції в держборг США залишаються досить значними, а Китай є найбільшим іноземним інвестором Америки (на другому місці знаходиться Японія). При цьому Китай не зупиняють навіть наявні проблеми в економіці США. У той же час ряд американських експертів стверджує, що скупка Китаєм значного обсягу держборгу США (близько 8 відсотків від загального обсягу) є загрозою національній безпеці і Пекін може вдатися до фінансових загроз у разі істотного загострення відносин з Вашингтоном

Таблиця 1.1.

Розподіл облігацій та інших боргових паперів казначейства США по країнах (на кінець січня 2015 р., млрд.дол.)

		млрд. дол.	%
1	Китай	1 239,1	19,9
2	Японія	1 238,6	19,9

3	Бельгія	354,6	5,7
4	Країни Карибського басейну	338,5	5,4
5	Країни-експортери нафти	290,0	4,7
6	Великобританія	207,0	3,3
7	Швейцарія	205,5	3,3
8	Люксембург	176,0	2,8
9	Гонконг	172,0	2,8
10	Тайвань	170,6	2,7
	...	...	...
15	Туреччина	82,4	1,3
16	Російська Федерація	82,2	1,3
	Всього	6 217,9	100

Джерело: Казначейство США

Останнім часом уряд Китаю вживає активних заходів для розширення міжнародного використання юаня (див.табл.1.2), навіть незважаючи на те, що Китай не бажає відкрити свою економіку для вільного припливу/відтоку капіталу і ввести гнучкість валютного курсу. Проте, враховуючи величезний розмір економіки Китаю та її зростаючу частку в глобальному виробництві і торгівлі, ці кроки вказують на посилення ролі юаня в міжнародних фінансах і торгівлі.

В даний час на частку юаня припадає 10 відсотків глобальної торгівлі товарами, проти 4 відсотків десять років тому, і він має широкі торгові зв'язки з іншими країнами. Обсяг розрахунків за міжнародними торговельними операціями у валюті Китаю різко виріс. У 2011 році розрахунки з торговельних операцій в юанях склали близько 8 відсотків від загального обсягу торгівлі Китаю товарами та послугами. Щомісячні перекази в юанях для проведення розрахунків за міжнародними операціями в САР Гонконг збільшилися майже до 25 млрд дол. США в місяць в 2011 році, що більш ніж в два рази вище, ніж в середньому в 2010 році.

Таблиця 1.2.

Використання юаня в міжнародних платіжних розрахунках

січень 2013		травень 2014	
Валюта	Відсоток у міжнародних розрахунках	Валюта	Відсоток у міжнародних розрахунках
EUR	40,17	USD	41,63
USD	33,48	EUR	32,35
GBR	8,55	GBR	
JPY	2,56	JPY	
AUD	1,85	AUD	
CHF	1,83	CAD	1,71
CAD	1,8	CNY	1,47
SGD	1,05	CHF	1,32
HKD	1,03	SEK	1,1
THB	0,97	HKD	1,06
SEK	0,96	SGD	0,89
NOK	0,8	THB	0,85
CNY	0,63	NOK	0,82
DKK	0,58	PLN	0,54

Sours: SWIFT Watch China Daily

За прогнозами HSBC:

- До 2015 року китайський юань увійде до трійки найбільш активних торговельних валют світу;
- До 2015 року більше половини зовнішньоторговельного обороту Китаю з країнами, що розвиваються країнами (\$ 2 трлн) буде обслуговуватися в юанях;
- Протягом наступних 5 років більше 30% від загального зовнішньоторговельного обороту Китаю буде обслуговуватися в юанях;
- Протягом наступних 2-3 років юань стане повністю конвертованою валютою.

Крім того, Китай намагається розширити вплив юаня в світі за рахунок укладення своп-ліній з багатьма країнами світу, що є основними партнерами Китаю. Валютні свопи допомагають полегшити проведення фінансових операцій в регіонах світу. Уклавши угоду про своп-лінії, уряди можуть користуватися іноземною валютою, емітуючи внутрішню і відразу ж обмінюючи її. Тобто центральні банки, з ким Китай підписав валютні свопи, можуть видавати кредити своїм банкам в юанях (див.табл.1.3). Також, у 2013 році КНР підписала угоду про валютний своп з Україною на 15 млрд. юанів (\$ 2,36 млрд).

Таблиця 1.3.

Список країн з якими Китай уклав валютні своп-лінії.

Країна	Розмір угоди (млрд.одиниць)	Дата підписання	Період дії
ЄС	350.0	9.10.2013	3 роки
Індонезія (відновлена угода)	100.0	2.10. 2013	3 роки
Ісландія (відновлена угода)	3.5	30.09.2013	3 роки
Албанія	2.0	12.09.2013	3 роки
Угорщина	10.0	9.09.2013	3 роки
Великобританія	200.0	22.06.2013	3 роки
Бразилія	190.0	26.03. 2013	3 роки
Сінгапур	300.0	7.03.2013	3 роки
Україна	15.0	26.06.2012	3 роки
Австралія	200.0	20.03.2012	3 роки
Монголія	10.0	20.03.2012	3 роки
Туреччина	10.0	21.02.2012	3 роки
Малайзія	180.0	8.02.2012	3 роки
ОАЕ	35.0	17.01.2012	3 роки
Пакистан	10.0	23.12.2011	3 роки
Таїланд	70.0	22.12. 2011	3 роки
Гонконг	400.0	22.11.2011	3 роки
Південна Корея	360.0	26.10.2011	3 роки
Казахстан	7.0	13.06. 2011	3 роки
Узбекистан	0.7	19.04.2011	3 роки
Нова Зеландія	25.0	18.04.2011	3 роки
Аргентина	70.0	2.04.2011	3 роки
Беларусь	20.0	11.03.2009	3 роки
Всього	2 568.2		

Висновки та пропозиції. За думкою оптимістично налаштованих науковців, темпи економічного розвитку Китаю і масштаби іноземних капіталовкладень в КНР забезпечать статистичну основу для сприятливого прогнозу відносно того, що впродовж приблизно двох десятиліть Китай стане світовою державою, що дорівнює Сполученим Штатам і Європі. До цього часу за показниками ВВП Китай може значно обігнати Японію (у 2010 р. ВВП Китаю став вищий за ВВП Японії). Цей економічний імпульс дозволить Китаю придбати військову потужність такого рівня, що він стане загрозою для усіх своїх сусідів, і ймовірно навіть для більше видалених географічно супротивників.

Проте існують і песимістичні погляди з наукового загалу, який вважає, що неможна так одностайно використати в прогнозах політичного розвитку механічну залежність від статистичного аналізу. Саме цієї помилки припустилися багато років тому ті, хто передбачав, що Японія обійде Сполучені Штати як провідна економічно розвинена країна світу і що їй судилося стати новою геополітичною наддержавою. Відомо, що цей прогноз не здійснився, оскільки не були взяті до уваги чинники економічної уразливості Японії від припливу іноземних капіталів і ринків збуту, а також відсутність безперервності в політичному розвитку.

Песимістична позиція науковців базується на ряді чинників, які стануть перешкодою на шляху перетворення Китаю в наддержаву світового масштабу.

По-перше, КНР буде складно зберегти бурхливі темпи зростання впродовж двох найближчих десятиліть. Для збереження такої тенденції знадобиться незвично вдале поєднання ефективного національного керівництва, політичної стабільності, соціальної дисципліни усередині країни, високого рівня накопичень, збереження дуже високого рівня іноземних капіталовкладень і регіональної стабільності. Ніщо не може гарантувати Китаю збереження усіх цих позитивних чинників впродовж тривалого часу;

По-друге, справжньою проблемою для Китаю може стати питання про нові джерела сировини і енергії. Споживання Китаєм енергії росте такими темпами, що вже зараз вони набагато перевищують можливості внутрішнього виробництва. Цей розрив може збільшуватися, якщо темпи економічного зростання КНР залишатимуться дуже високими;

Нарешті, ще одну складність для Китаю представляє продовольча проблема. Навіть з урахуванням зниження темпів демографічного зростання населення Китаю продовжує збільшуватися в абсолютному вираженні, у зв'язку з цим імпорт продовольства набуває усе більш важливого значення для внутрішнього благополуччя і політичної стабільності КНР. Залежність від імпорту не лише збільшить навантаження на економічні ресурси Китаю із-за більш високих цін, але і зробить його більше уразливим до зовнішнього тиску.

Використані джерела.

1. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: навчальний посібник / Т.В.Кальченко. – К.:КНЕУ, 2009. – 364 с.
2. Кочетов Э.Г. Геоэкономика. Освоение мирового экономического пространства: учебник для вузов / Э.Г.Кочетов. – М.: Норма, 2006. – 528 с.
3. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/EXTENERGY/Resources/336805-1156971270190/>
4. Офіційний сайт Sifma [Електронний ресурс] / Режим доступу <http://www.sifma.org/research/statistics.aspx>
5. Офіційний сайт Standard&Poor's [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com/>
6. Офіційний сайт Bloomberg Businessweek Web-site [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <http://www.businessweek.com/>